

Phillip Harkins proti Spojenému království, rozsudek velkého senátu ze dne 15. 6. 2017 - K přípustnosti nové stížnosti založené na změně judikatury Soudu

Stěžovatel: Phillip Harkins

Žalovaný stát: Spojené království

Číslo stížnosti: 71537/14

Datum: 15.06.2017

Článek Úmluvy: čl. 3

čl. 35

čl. 6

Rozhodovací formace: Velký senát

Soud: Evropský soud pro lidská práva

Hesla: flagrantní odepření spravedlnosti, nové důležité skutečnosti, spravedlivý proces, trest odnětí svobody na doživotí, vydání k trestnímu stíhání

Český právní řád: čl. 36 Listiny základních práv a svobod

§ 265b, 266, 278 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád

§ 54 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

§ 91 odst. 1 zákona č. 104/2013 Sb.

Významnost: 1

K přípustnosti nové stížnosti založené na změně judikatury Soudu

Autorský komentář:

Ve věci Trabelsi proti Belgii (rozsudek ze dne 16. 2. 2015, č. 140/10 – uveřejněn v sešitu č. 2/2015, s. 43 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek – Výběr důležitých rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva pro justiční praxi z pohledu Nejvyššího soudu) a již předtím v rozsudku ze dne 17. 2. 2012 ve věci Vinter a ostatní proti Spojenému království, č. 66069/09 a další, Evropský soud pro lidská práva nově formuloval právní názor, podle něhož je vydání do ciziny pro rozpor s čl. 3 Úmluvy nepřijatelné, pokud vydávané osobě v cizím státu za vydávaný trestný čin reálně hrozí uložení doživotního trestu odnětí svobody, aniž existuje možnost jeho zmírnění (například v podobě podmíněného propuštění). V tomto ohledu česká právní úprava (§ 54, § 88 odst. 5 trestního zákoníku) plně odpovídá požadavkům Úmluvy a zmiňované judikatuře.

V předložené věci vydávaná osoba Phillip Harkins, jehož předchozí stížnosti ve stejné věci extradice do Spojených států amerických ESLP již jednou nevyhověl (viz Harkins a Edwards proti Spojenému království, č. stížností 9146/07 a 32650/07, rozsudek ze dne 17. 1. 2012) se s ohledem na výše

uvedenou změnu judikatury znovu obrátil na Soud s tvrzením, že tato změna judikatury představuje novou důležitou informaci ve smyslu čl. 35 odst. 2 písm. b) Úmluvy a že v důsledku toho je jeho extradice v rozporu s čl. 3 Úmluvy. Evropský soud pro lidská práva se s touto argumentací neztotožnil a naopak výslovně konstatoval, že následná změna v judikatuře nezakládá tvrzenou skutečnost, tedy „novou důležitou informaci“ ve smyslu § 35 odst. 2 písm. b) Úmluvy.

V rozhodnutí se ESLP také vyslovil k právu na spravedlivý proces ve smyslu čl. 6 Úmluvy, a připomenul případy, které ve své judikatuře pokládá za „výrazné porušení práva“ na spravedlivé soudní řízení – například odsouzení v nepřítomnosti obviněného bez možnosti nového posouzení případu, záměrné a systematické odmítání přístupu k obhájci, použití výpovědi v soudním řízení získané na základě mučení obviněného nebo třetí osoby.

Též soudní judikatura v České republice se stále vyvíjí, což ovšem ve vztahu k již pravomocně skončené věci nezakládá samo o sobě důvod k uplatnění mimořádných opravných prostředků. Pozdější změna judikatury, k níž došlo po právní moci rozhodnutí,

- nepředstavuje nové skutečnosti nebo nové důkazy ve smyslu § 278 trestního řádu o obnově řízení,
- již s ohledem na princip přezkumu ex tunc nejde o porušení zákona ve smyslu § 266 trestního řádu o stížnosti pro porušení zákona a rovněž tak jen z tohoto důvodu není dán žádný dovolací důvod ve smyslu § 265b trestního řádu. Nesoulad s pozdější judikaturou nemůže opodstatňovat závěr o rozporu pravomocného rozhodnutí se zákonem, tedy o porušení hmotněprávních či procesních předpisů.

SKUTKOVÝ STAV A PRŮBĚH ŘÍZENÍ PŘED NÁRODNÍMI SOUDY

Stěžovatel je státním občanem Spojeného království, který byl v únoru 2000 na Floridě ve Spojených státech amerických obviněn ze spáchání trestného činu vraždy prvního stupně a pokusu o ozbrojenou loupež. Po zadržení byl propuštěn na kauci, k dalšímu jednání soudu se však nedostavil a byl zadržen až v roce 2003 ve Spojeném království. V reakci na tuto skutečnost podaly Spojené státy americké žádost o vydání stěžovatele k trestnímu stíhání na jejich území. Na základě diplomatické nóty bylo ze strany Spojených států amerických přislíbeno, že stěžovateli nebude uložen trest smrti, a pokud bude uznán vinným, bude mu obligatorně uložen trest odnětí svobody na doživotí bez možnosti podmíněného propuštění. Na základě této informace bylo rozhodnuto o vydání stěžovatele do Spojených států amerických, což stěžovatel napadl stížností s odůvodněním, že záruka, že mu nebude uložen trest smrti, je nedostatečná. V únoru 2007 vrchní soud tuto stížnost zamítl s konstatováním, že neexistuje žádné reálné riziko uložení trestu smrti.

Stěžovatel tak v roce 2007 podal první stížnost k Soudu, ve které namítal porušení čl. 3 Úmluvy, jelikož by mu v případě vydání hrozil trest smrti či trest odnětí svobody na doživotí bez možnosti podmíněného propuštění. Na základě této stížnosti bylo vydáno předběžné opatření ve smyslu čl. 39 Jednacího řádu Soudu, kterým do doby vydání rozhodnutí zakázal vydání stěžovatele do Spojených států amerických. Před rozhodnutím Soudu stěžovatel podal další námítky k vládě, která je však zamítla, stejně tak učinil i vrchní soud, když uzavřel, že by tento trest nebyl v hrubém nepoměru se spáchaným trestným činem a nedošlo by k porušení čl. 3 Úmluvy.

Dne 17. ledna 2012 vydal Soud rozhodnutí ve věci Harkins a Edwards proti Spojenému království, č. 9146/07 a 32650/07, ve kterém konstatoval, že diplomatickou notou byla jasně vyřešena otázka trestu smrti a trest, který stěžovateli reálně hrozí, by nebyl hrubě nepřiměřený ke spáchanému zločinu, tedy že nedošlo k porušení čl. 3 Úmluvy.

Po vydání rozhodnutí Soudu ve věci Harkins a Edwards, stěžovatel nebyl bezprostředně vydán, ale

podal další stížnost k vládě, která však byla v lednu 2013 opětovně zamítnuta. Na návrh stěžovatele toto rozhodnutí znovu přezkoumával vrchní soud, kdy stěžovatel namítal, že došlo ke změně judikatury Soudu a tedy změně výkladu čl. 3 Úmluvy. S odkazem na rozhodnutí Vinter a ostatní proti Spojenému království, č. 66069/09 a další, rozsudek ze dne 17. 2. 2012, který stanovil podmínky pro vydání osob k trestnímu stíhání, stěžovatel uvedl, že ve státě Florida prakticky neexistuje možnost propuštění z výkonu trestu, pokud by stěžovatel byl odsouzen k trestu odnětí svobody na doživotí bez možnosti podmíněného propuštění, ani systém přezkumu rozhodnutí splňující kritéria stanovená novou judikaturou Soudu. Vrchní soud shledal, že je sice ve zvláštních případech možné nové otevření řízení zejména za předpokladu, že by změna zákona měla vliv na lidská práva stěžovatele, avšak ke změně práva v tomto případě nedošlo a nedošlo tedy ani k porušení čl. 3, 5 a 6 Úmluvy.

V listopadu 2014 podal stěžovatel novou stížnost k Soudu, který opětovně vydal předběžné opatření ve smyslu čl. 39 Jednacího řádu Soudu.

PRÁVNÍ POSOUZENÍ

RELEVANTNÍ MEZINÁRODNÍ PRÁVO

Relevantní část Vídeňské úmluvy o smluvním právu z roku 1969 zní následovně:

„Čl. 31

Obecné pravidlo výkladu

Smlouva musí být vykládána v dobré víře, v souladu s obvyklým významem, který je dáván výrazům ve smlouvě v jejich celkové souvislosti, a rovněž s přihlédnutím k předmětu a účelu smlouvy.

Pro účely výkladu smlouvy se kromě textu, včetně preambule a příloh, celkovou souvislostí rozumí:

- a) každá dohoda vztahující se ke smlouvě, k níž došlo mezi všemi stranami v souvislosti s uzavřením smlouvy;
- b) každá listina vyhotovená jednou nebo více stranami v souvislosti s uzavřením smlouvy a přijatá ostatními stranami jakožto listina vztahující se ke smlouvě.

Spolu s celkovou souvislostí bude brán zřetel:

- a) na každou pozdější dohodu, týkající se výkladu smlouvy nebo provádění jejích ustanovení, k níž došlo mezi stranami;
- b) na jakoukoliv pozdější praxi při provádění smlouvy, která založila dohodu stran, týkající se jejího výkladu;
- c) na každé příslušné pravidlo mezinárodního práva použitelné ve vztazích mezi stranami.

Výraz bude chápán ve zvláštním smyslu, potvrdí-li se, že to bylo úmyslem stran.“

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 3 ÚMLUVY

Stěžovatel namítá, že podle rozhodnutí Soudu ve věci Trabelsi proti Belgii, č. 140/10, rozsudek ze dne 4. 9. 2014, by jeho vydání do Spojených států amerických, kde by čelil obligatornímu trestu odnětí svobody na doživotí bez možnosti podmíněného propuštění, bylo porušením čl. 3 Úmluvy, jelikož způsob ukládání trestů a možnosti udělení milosti na Floridě nedosahuje povinných procesních požadavků, které Velký Senát určil ve svém rozhodnutí Vinter a ostatní (cit. výše). Dále

poukázal na skutečnost, že by odsouzení k povinnému trestu odnětí svobody na doživotí bez možnosti podmíněného propuštění bylo „hrubě nepřiměřené“.

Stěžovatel dále namítá, že uložení obligatorního trestu odnětí svobody na doživotí bez možnosti podmíněného propuštění by zakládalo významné porušení čl. 6 Úmluvy.

Článek 3 Úmluvy zní následovně:

„Nikdo nesmí být mučen nebo podrobován nelidskému zacházení nebo trestu.“

Vláda konstatovala, že námitka stěžovatele založená na čl. 3 Úmluvy je „v podstatě stejná“, ve smyslu ustanovení čl. 35 odst. 2 písm. b) Úmluvy, jako námitka, o které bylo rozhodnuto rozsudkem ze dne 17. ledna 2012 ve věci Harkins a Edwards.

Článek 35 odst. 2 písm. b) Úmluvy zní následovně:

„Soud nebude posuzovat žádnou individuální stížnost předloženou podle článku 34, která je

...

c) v podstatě stejná jako stížnost již předtím Soudem projednávaná anebo již předložená jiné mezinárodní vyšetřovací nebo smírčí instanci a pokud neobsahuje žádné nové důležité informace.“

Vláda tvrdí, že projednávaná námitka je „v podstatě stejná“ jako ta, o které Soud rozhodl rozsudkem ze dne 17. ledna 2012, kdy obě námitky jsou založeny na stejných skutečnostech: stejná vražda, stejné skutečnosti zjištěné vnitrostátními soudy k zahájení trestního stíhání, stejné obvinění, stejný druh trestu a stejná možnost udělení milosti na Floridě. Dokonce i důvod pro podání stížnosti je stejný – pokud bude stěžovatel uznán vinným, bude potrestán obligatorním trestem odnětí svobody na doživotí bez možnosti podmíněného propuštění, který de facto nemůže být snížen.

Jedinou změnou byl následný vývoj judikatury Soudu, který ale nepředstavuje „nové důležité informace“ ve smyslu čl. 35 odst. 2 písm. b) Úmluvy. Dle názoru vlády musí být pojem „nové důležité informace“ vykládán v souladu s účelem čl. 35 odst. 2 písm. b), zejména zásadou právní jistoty a konečnosti rozhodnutí, která je základním pilířem právního státu, který vyžaduje, aby nedocházelo ke zpochybňování rozhodnutí soudu, který ve věci konečně rozhodl (viz Brumarescu proti Rumunsku, č. 2834/95, rozsudek ze dne 28. 10. 1999, § 60–61). Tato zásada by byla podkopána, kdyby pojem „nové důležité informace“ obsahoval i změnu judikatury Soudu, když tato se stále vyvíjí a Soud nemůže pouze na základě této skutečnosti znovu otevírat řízení o stížnostech.

Vláda dále tvrdí, že zásada právní jistoty je zvláště důležitá právě v případech vydávání osob k trestnímu stíhání z důvodu zásadního veřejného zájmu na řádném fungování dohod o vydávání osob a zájem justice na tom, že obžalovaní ze závažných trestných činů budou co nejdříve postaveni před soud. V projednávaném případě je stěžovatel obviněn, že před 16 lety spáchal vraždu, avšak do dnešního dne nebyl postaven před soud. Jak proces vydávání ve Spojeném království, tak řízení o stížnosti před Soudem mu poskytly příležitost vznést lidskoprávní námitky proti vydání jeho osoby. Rozhodnutí Soudu z roku 2012 bylo úplným a konečným rozhodnutím ve věci, kterým bylo rozhodnuto, že jeho vydání nebude porušením čl. 3 Úmluvy. Velký senát poté projednával, zda stížnost zavdala vážnou otázku týkající se výkladu Úmluvy, ale dospěl k závěru, že věc byla řádně vyřízena v senátu. Od té doby nedošlo k žádným relevantním změnám v okolnostech případu. Změny a následky, ke kterým došlo v průběhu času, nejsou dostatečné, aby odůvodnily zcela nové projednání stejné věci jako v roce 2012. Bylo by tedy v rozporu se zásadou právní jistoty, kdyby Soud znovu projednával námitky stěžovatele založené na čl. 3 Úmluvy.

Stěžovatel naopak tvrdí, že projednávaná námitka není „v podstatě stejná“ jako ta, kterou uvedl ve své předchozí stížnosti, jelikož jejím předmětem byla jiná nespravedlnost v jiném právním prostředí. Zejména tvrdí, že rozhodnutí ve věci Harkins a Edwards proti Spojenému království (cit. výše), Vinter a ostatní proti Spojenému království (cit. výše), Trabelsi proti Belgii (cit. výše) a z poslední doby Murray proti Nizozemsku (č. 10511/10, rozsudek ze dne 26. 4. 2016) dohromady stanovily nová a přísnější kritéria, která musí být naplněna, aby mohlo být rozhodnuto o vydání osoby čelící trestu odnětí svobody na doživotí v souladu s čl. 3 Úmluvy.

Navíc má stěžovatel za to, že tento vývoj v judikatuře Soudu představuje „nové důležité informace“, stejně jako další přezkum jeho případu, prvně ministrem a poté Vrchním soudem a nová čestná prohlášení předložená soudními znalci na podporu projednávané stížnosti u Soudu, které se zabývají kompatibilitou floridského systému přezkumu rozhodnutí o odnětí svobody na doživotí bez možnosti podmíněného propuštění se zásadami stanovenými v rozhodnutí Vinter a ostatní, Trabelsi a Murray.

Hodnocení soudu

a) Obecné principy

Aby se zabránilo skutečnosti, že Soud bude rozhodovat o stížnosti, jejímž předmětem je věc v podstatě stejná jako ta, o které Soud již rozhodl, ustanovení první části čl. 35 odst. 2 písm. b) Úmluvy stanovuje kritérium přijatelnosti stížností, které zajišťuje konečnost vydaného rozhodnutí Soudu a zabraňuje stěžovatelům, aby podávali nové stížnosti, kterými by se odvolávali proti předchozím rozsudkům nebo rozhodnutím Soudu (viz Lowe proti Spojenému království, č. 12486/07, rozhodnutí ze dne 8. 9. 2009; a Kafkaris proti Kypru, č. 9644/09, rozhodnutí ze dne 21. 6. 2011, § 67).

V případech, kdy stěžovatel dříve podal stížnost týkající se stejných osob, stejných skutečností a stejných námitek, jeho nová stížnost pak obvykle spadá pod čl. 35 odst. 2 písm. b) Úmluvy (viz Vojnovic proti Chorvatsku, č. 4819/10, rozhodnutí ze dne 26. 6. 2012, § 28; Anthony Aquilina proti Maltě, č. 3851/12, rozhodnutí ze dne 11. 12. 2014, § 34; a X. proti Slovinsku, č. 4473/14, rozhodnutí ze dne 12. 5. 2015, § 40). Nepostačuje, aby stěžovatel odkazoval na nové důležité informace, pokud své předchozí námitky jen doplňuje novými právními argumenty (viz I. J. L. proti Spojenému království, č. 39029/97, rozhodnutí ze dne 6. 7. 1999; a Kafkaris, cit. výše, § 68). Aby Soud zvažoval stížnost, která je založena na stejných skutečnostech jako stížnost dřívější, musí stěžovatel předložit novou námitku nebo podat nové informace, o kterých Soud dříve nerozhodoval ve lhůtě 6 měsíců ve smyslu ustanovení čl. 35 odst. 1 Úmluvy (viz Lowe a Kafkaris, § 68, oba cit. výše).

b) Aplikace těchto principů na projednávaný případ

Soud a contrario s názory stěžovatele považuje jeho námitky založené na čl. 3 Úmluvy jako „v podstatě stejné“ jako ty, které uvedl ve své stížnosti z roku 2007 (viz výše odst. 11). V obou stížnostech namítal, že by jeho vydání do Spojených států amerických bylo porušením čl. 3 Úmluvy, jelikož by v případě odsouzení čelil obligatornímu trestu odnětí svobody na doživotí bez možnosti podmíněného propuštění, kdy tento trest by byl „hrubě nepřiměřený“. Navíc, jak již uvedla vláda ve svém vyjádření (viz výše odst. 36), od doby, co Soud vydal rozhodnutí ve věci Harkins a Edwards dne 17. ledna 2012 se skutečnosti, na kterých stěžovatel postavil své námitky v původní stížnosti, nezměnily. Čelí stejné obžalobě z totožných trestných činů a režim odsouzení a udělení milosti je na Floridě stejný jako v roce 2012.

Stěžovatel se však domnívá, že by stížnost neměla být prohlášena za nepřijatelnou podle čl. 35 odst. 2 písm. b) Úmluvy, jelikož existují „nové důležité informace“ vyplývající z rozhodnutí Soudu ve věci Vinter a ostatní, Trabelsi a Murray, přehodnocení jeho námitek na národní úrovni ve světle prvních dvou rozhodnutí Soudu a doplňující prohlášení soudních znalců týkající se režimu odsouzení a

udělení milosti na Floridě.

Co se týče námitek stěžovatele týkajících se neschopnosti státu vykonat svá rozhodnutí v novém národním řízení, Soud poznamenává, že nové posouzení případu národními orgány, ať už se jedná o znovuotevření trestního stíhání či zahájení trestního řízení nového, může v určitých případech založit „nové důležité informace“, které jsou způsobilé k novému porušení Úmluvy [viz Verein gegen Tierfabriken Schweiz (VgT) proti Švýcarsku (č. 2), č. 32772/02, rozsudek ze dne 30. 6. 2009, § 65; Egmez proti Kypru, č. 12214/07, rozhodnutí ze dne 18. 9. 2012, § 48-56; a Bochan proti Ukrajině (č. 2), č. 22251/08, rozsudek ze dne 5. 2. 2015, § 34]. Soud proto nevyklučuje, že by nové posouzení námitek národními orgány mohlo založit „nové důležité informace“ ve smyslu první části čl. 35, odst. 2 písm. b) Úmluvy, a to za situace, kdy nové projednání věci nezáviselo na skutečnostech, které Soud již projednal (viz Kafkaris, odst. 68-69, cit. výše, kde Soud prohlásil, že podání nové žádosti o udělení milosti nebo podmíněného propuštění, ani na to navazující odvolací řízení nezaložily „nové důležité informace“, jelikož tato nová žádost byla založena na skutečnostech, kterými se již zabýval Velký senát, když zkoumal, zda je uložení trestu odnětí svobody na doživotí v souladu s čl. 3 Úmluvy).

V projednávaném případě bylo nové projednání věci na národní úrovni založeno na rozhodnutí Soudu ve věci Vinter a ostatní a Trabelsi, která byla vydána po rozhodnutí ve věci Harkins a Edwards. Proto, i když se nezměnily okolnosti případu, nelze konstatovat, že by námitky stěžovatele uplatněné v řízení před národními orgány byly projednány při předchozím přezkumu Soudu. Avšak jedinou otázkou při přezkumu vrchním soudem bylo, zda rozhodnutí ve věci Vinter a ostatní a Trabelsi tak zásadně změnila judikaturu, aby mohlo být výjimečně znovu otevřeno pravomocně ukončené řízení (viz výše odst. 26). Jelikož odpověď na tuto otázku byla negativní, odmítl znovu otevřít předmětné řízení. Otázka, zda nové projednání věci národními orgány zakládá skutečnost, že jde o „nové důležité informace“ úzce souvisí s otázkou, zda samotný vývoj judikatury ve věci Vinter a ostatní, Trabelsi a Murray může způsobit vznik těchto „nových důležitých informací“.

Rovněž námitka stěžovatele, že režim ukládání trestů a milostí ve státě Florida není v souladu s požadavky, které Soud stanovil v rozhodnutí Vinter a ostatní a na něm navazující judikatuře, jakož i poukaz na nová prohlášení soudních znalců doložená stěžovatelem, nepředstavují nic jiného než „nový právní argument“ založený na těchto rozhodnutích (viz Kafkaris, cit. výše, odst. 68).

Hlavní otázkou, na kterou musí v projednávaném případě Soud odpovědět, je tedy, zda vývoj v jeho judikatuře po vydání rozhodnutí ve věci Harkins a Edwards sám o sobě zakládá „nové důležité informace“ ve smyslu čl. 35 odst. 2 písm. b) Úmluvy.

V této souvislosti Soud poukazuje na to, že Úmluva musí být jako mezinárodní smlouva vykládána podle ustanovení čl. 31-33 Vídeňské úmluvy o smluvním právu ze dne 23. května 1969 (jako nedávný případ viz Magyar Helsinki Bizottság proti Maďarsku, č. 18030/11, rozsudek ze dne 8. 11. 2016, § 118). Ve vztahu k Vídeňské úmluvě musí Soud vykládat pojmy v souladu s obvyklým významem, který jim je dán v jejich celkové souvislosti, a rovněž s přihlédnutím k předmětu a účelu, ve kterém jsou použity (ibid., § 119 a čl. 31 odst. 1 Vídeňské úmluvy citovaný výše v odst. 30). Musí také vzít v úvahu, že Úmluva je nástrojem pro ochranu individuálních lidských práv a musí být vykládána a aplikována způsobem, aby tato práva byla efektivní a praktická, nikoli teoretická a iluzorní (ibid., § 120- 121).

Soud doposud nestanovil přesný výklad pojmu „nové důležité informace“. Anglický text Úmluvy používá termín „new relevant information“, francouzský text mluví o „faits nouveaux“, kdy tento rozdíl může být uveden v soulad pouze tehdy, pokud obvyklý význam „nové důležité informace“ bude považován za relevantní nové faktické informaci (srov. X. proti Spojenému království, č. 8206/78, rozhodnutí ze dne 10. 7. 1981). Tento výklad by byl v souladu s přístupem Soudu v rozhodování, zda má být stížnost prohlášena za nepřipustnou podle čl. 35 odst. 2 písm. b) Úmluvy. Zatímco v

rozhodnutí X. proti Spolkové republice Německo, č. 4256/69, ze dne 14. 12. 1970, Komise přijala, že v případě „pokračující situace“ je změna právní kvalifikace stížnosti způsobená účinností Protokolu č. 4 ve státě odpůrce považována za „novou důležitou informaci“, v navazující judikatuře se orgány Úmluvy zaměřovaly více na existenci nových skutečností (viz například Vojnovic, § 28-30, Anthony Aquilina, § 34-37 a X. proti Slovinsku, § 40-42, vše cit. výše), a odmítaly pokusy podpořit předcházející stížnosti na základě nových právních argumentů (viz například I. J. L. proti Spojenému království a Kafkaris, § 68, oba cit. výše).

Soud tedy musí posoudit předmět a účel kritéria přijatelnosti stanoveného první částí čl. 35 odst. 2 písm. b) Úmluvy. Jak již bylo uvedeno výše v odst. 41, hlavním účelem těchto podmínek je zájem na právní jistotě a konečnosti rozhodnutí, a tedy zabránění stěžovatelům, aby se prostřednictvím nových stížností snažili o odvolání se proti předchozím rozsudkům nebo rozhodnutím (Kafkaris, cit. výše, § 67).

Kromě zájmu na právní jistotě a konečnosti rozhodnutí označuje čl. 35 odst. 2 písm. b) Úmluvy také hranice jurisdikce Soudu. Při projednávání stížnosti, která již byla předmětem jiného mezinárodního vyšetřování nebo dohody, Soud opakovaně uvedl, že ustanovení čl. 35 odst. 2 písm. b) Úmluvy ho vylučuje z působnosti rozhodování v tomto rozsahu (viz například OAO Neftyanaya Kompaniya Yukos proti Rusku, č. 14902/04, rozhodnutí ze dne 20. 9. 2011, § 520; POA a ostatní proti Spojenému království, č. 59253/11, rozhodnutí ze dne 21. 5. 2013, § 27; a Hilal Mammadov proti Ázerbájdžánu, č. 81553/12, rozhodnutí ze dne 4. 2. 2016, § 103-105). Ačkoli se Soud ve své judikatuře nezabýval specificky svou působností a pravomocemi v případě rozhodování o stížnostech, které jsou v podstatě stejné jako stížnosti, o kterých již rozhodl, nevidí Soud žádný důvod, proč by měl ke dvěma situacím vyplývajícím z ustanovení čl. 35 odst. 2 písm. b) Úmluvy přistupovat odlišně. Jestli je jeho působnost vyloučena v případech stížností, spadajících pod druhou část čl. 35 odst. 2 písm. b) Úmluvy, musí být stejně vyloučena i v případech stížností spadajících pod první část tohoto ustanovení.

Nicméně Soud rozhodl, že určité podmínky přijatelnosti musí být aplikovány s určitým stupněm flexibility a bez přehnaného formalismu s ohledem na účel a předmět těchto pravidel a Úmluvy obecně, která jako mezinárodní smlouva ke kolektivnímu vymáhání lidských práv a základních svobod musí být vykládána a aplikována tak, aby její záruky byly praktické a efektivní (viz Ílan proti Turecku, č. 22277/93, rozsudek ze dne 27. 6. 2000, § 51, týkající se osobní působnosti; a Akdivar a ostatní proti Turecku, č. 21893/93, rozhodnutí ze dne 16. 9. 1996, § 69, týkající se vyčerpání národních prostředků ochrany).

Soud ale přijal přísnější přístup k aplikaci kritéria přijatelnosti, jehož předmět a účel je udržení právní jistoty a vyznačení hranic jeho příslušnosti (viz například Sabri Günes proti Turecku, č. 27396/06, rozhodnutí ze dne 29. 6. 2012, § 39-42 a Walker proti Spojenému království, č. 34979/97, rozhodnutí ze dne 25. 1. 2000, obě se zabývala podáním stížnosti v 6měsíční lhůtě). Omezení příslušnosti Soudu zajišťuje právní stabilitu, kdy naznačuje osobám i státním orgánům, kam již nedosahuje jeho kontrola (viz například Sabri Günes, cit. výše, § 42; a Walker, cit. výše), neboť právní jistota je základním prvkem právního státu, který požaduje, aby nebylo zpochybňováno konečné rozhodnutí soudu ve věci. Kdyby tomu tak nebylo, strany sporu by nevěděly jistě, že věc byla soudem konečně rozhodnuta. Právě z tohoto důvodu omezuje čl. 80 Jednacího řádu Soudu okolnosti, za kterých může strana sporu požadovat revizi konečného rozhodnutí pouze na situace, kdy vyjde najevo skutečnost, která mohla mít rozhodující vliv na posouzení již rozhodnuté věci, pokud byla tato skutečnost v době rozsudku Soudu neznámá a nemohla být zjevně známa ani účastníku řízení.

Jelikož je podstatou a účelem čl. 35 odst. 2 písm. b) Úmluvy sloužit zájmům právní jistoty a stanovit hranice jurisdikce Soudu (viz odst. 51 a 52 výše), nenáleží Soudu, aby rozšiřoval pojem „nová důležitá informace“ nad jeho běžný význam vyjádřený v anglickém i francouzském textu Úmluvy a

aplikován v jeho dosavadní judikatuře (viz odst. 50 výše).

Soud proto nemůže jinak, než vzhledem k běžnému výrazu tohoto pojmu dovodit, že změna v jeho judikatuře nezakládá „novou důležitou informaci“ ve smyslu ustanovení čl. 35 odst. 2 písm. b) Úmluvy. Judikatura Soudu se totiž stále vyvíjí, a kdyby tento vývoj otevřel možnosti pro neúspěšné stěžovatele k novému podání námitek, konečná rozhodnutí Soudu by těmito novými stížnostmi mohla být poté zpochybnována. Výsledkem toho by pak bylo oslabení přísných pravidel stanovených v čl. 80 Úmluvy týkajících se povolení revize konečných rozhodnutí (viz odst. 54 výše), stejně jako oslabení důvěryhodnosti a autority těchto rozhodnutí. Navíc by se princip právní jistoty neuplatňoval stejně vůči oběma stranám řízení, jelikož na základě dalšího vývoje judikatury byl pouze stěžovatel oprávněn „znovu otevřít“ dříve projednané případy, a to za předpokladu, že by byl oprávněn k podání nové stížnosti v 6měsíční lhůtě.

Stejně tak obě stěžovatelovy námitky směřující do čl. 3 Úmluvy – že jeho vydání do Spojených států amerických, kde by čelil obligatornímu trestu odnětí svobody na doživotí bez možnosti podmíněného propuštění, by bylo v rozporu s požadavky Soudu a tento trest by byl „hrubě nepřiměřený“ – jsou v podstatě stejné jako námitky projednávané Soudem v rozhodnutí Harkins a Edwards ze dne 17. ledna 2012. Následná judikatura Soudu však nezakládá „novou důležitou informaci“ ve smyslu § 35 odst. 2 písm. b) Úmluvy. Námitky směřující do čl. 3 Úmluvy tak musí být prohlášeny za nepřijatelné ve smyslu § 35 odst. 4 Úmluvy.

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 6 ÚMLUVY

Relevantní část čl. 6 Úmluvy zní následovně:

„Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě ... projednána nezávislým a nestranným soudem zřízeným zákonem, který rozhodne ... o oprávněnosti jakéhokoli trestního obvinění proti němu.“

Vláda poukázala na skutečnost, že stěžovatel ve své stížnosti z roku 2007 nepodal námitku založenou na čl. 6 Úmluvy, ačkoli tak učinit mohl, a tedy by bylo v rozporu se zásadou právní jistoty a konečnosti rozhodnutí, kdyby se Soud touto námitkou nyní zabýval. Dále konstatovala, že by námitka stěžovatele založená na čl. 6 Úmluvy měla být odmítnuta z důvodu její zjevné neopodstatněnosti. Podle rozhodnutí ve věci Vinter a další není obligatorní trest odnětí svobody bez možnosti podmíněného propuštění v rozporu s Úmluvou. Jelikož bylo připuštěno, že je možné obligatorně uložit trest odnětí svobody na doživotí, aniž by byl porušen čl. 3 Úmluvy, vyplývá z toho, že stejná skutečnost nemůže být ani v rozporu s čl. 6 Úmluvy.

Stěžovatel na druhou stranu poukazoval na skutečnost, že uložení trestu odnětí svobody na doživotí bez možnosti podmíněného propuštění, aniž by soud mohl posoudit individuální okolnosti případu a osobnost pachatele, by bylo v rozporu se zásadami spravedlivého procesu a zakládalo by výrazné porušení čl. 6 Úmluvy.

Hodnocení soudu

Ačkoli Soud může považovat výhradu vlády k porušení zásady právní jistoty a konečnosti rozhodnutí jako návrh na odmítnutí stěžovatelovy námitky založené na čl. 6 Úmluvy podle čl. 35 odst. 2 písm. b) Úmluvy, nepovažuje za nutné zabývat se touto otázkou, jelikož z důvodů uvedených níže v odst. 62–68 shledal Soud tuto námitku za zjevně neopodstatněnou.

V tomto ohledu Soud poznamenává, že právo na spravedlivý proces v trestním řízení zakotvené v čl. 6 Úmluvy má v demokratické společnosti významnou roli. Nevylučuje tedy, že mohou výjimečně ve věci rozhodnutí o vydání, kde uprchlíkovi bylo odepřeno nebo hrozí, že mu bude odepřeno ve

vyžadujícím státě právo na spravedlivý proces, vyvstat otázky o souladu s čl. 6 Úmluvy (srov. Soering proti Spojenému království, č. 14038/88, rozhodnutí ze dne 7. 7. 1989, § 133). V judikatuře Soudu se však termín „výrazné porušení práva“ používá v případech, kdy je soudní řízení zjevně v rozporu s ustanoveními čl. 6 Úmluvy nebo zásadami, které jsou v něm vyjádřeny (srov. Sejdovic proti Itálii, č. 56581/00, rozsudek ze dne 1. 3. 2006, § 84).

Ačkoli ještě nebylo třeba definovat tento termín přesněji, Soud i přesto poukázal na určité druhy nespravedlnosti, které mohou zakládat výrazné porušení práva, kdy tyto zahrnovaly: odsouzení v nepřítomnosti obviněného bez možnosti nového posouzení případu (srov. Einhorn proti Francii, č. 71555/01, rozhodnutí ze dne 16. 10. 2001, § 33; Stoichkov proti Bulharsku, č. 9808/02, rozhodnutí ze dne 24. 3. 2005, § 56; a Sejdovic, cit. výše, odst. 84), soudní řízení, které má pouze shrnující charakter a je vedeno bez přihlédnutí k právům obhajoby (viz Bader a Kanbor proti Švédsku, č. 13284/04, rozsudek ze dne 8. 11. 2005, § 47), uvalení vazby bez přístupu k nezávislému a nestrannému soudu, který by přezkoumal její zákonnost (viz Al-Moayad proti Německu, č. 35865/03, rozhodnutí ze dne 20. 2. 2007, § 101), záměrné a systematické odmítání přístupu k obhájci, zejména pro osobu zadržovanou v cizině (ibid.), a použití výpovědi v soudním řízení získané na základě mučení obviněného nebo třetí osoby v rozporu s čl. 3 Úmluvy (viz Othman (Abu Qatada) proti Spojeným státům americkým, č. 8139/09, rozsudek ze dne 17. 1. 2012, § 267; a El Haski proti Belgii, č. 649/08, rozhodnutí ze dne 25. 9. 2012, § 85).

Při zkoumání, zda bylo výrazně porušeno právo stěžovatele, je aplikován přísný test nespravedlnosti, který přesahuje pouhé zkoumání, zda v trestním řízení došlo k nějakým odchylkám či nedostatečným zárukám, které by mohly být považovány za porušení čl. 6 Úmluvy ze strany smluvního státu. Je však požadováno, aby porušení zásad na spravedlivý proces zaručených čl. 6 Úmluvy bylo tak zásadní, že by znamenalo anulování nebo zničení samé podstaty práva zaručeného tímto článkem [srov. Othman (Abu Qatada), cit. výše, § 260]. Soud doposud nikdy nedospěl k závěru, že by vydání zakládalo porušení čl. 6 Úmluvy [na rozdíl od případu vyhoštění v případě Othman (Abu Qatada), cit. výše, § 285; nebo předávání v případech Al Nashiri proti Polsku, č. 28761/11, rozhodnutí ze dne 24. 7. 2014, § 568; a Husayn (Abu Zubaydah) proti Polsku, č. 7511/13, rozhodnutí ze dne 24. 7. 2014, § 560.]

Při zkoumání, zda byl test nespravedlnosti splněn, má Soud za to, že by měl být použit stejný standard a důkazní břemeno jako v případech vyhoštění podle čl. 3 Úmluvy. Je proto na stěžovateli, aby uvedl důkazy způsobilé k prokázání, že existuje důvodná hrozba, že v případě jeho vydání ze smluvního státu dojde k výraznému porušení jeho práv. Pokud jsou takovéto důkazy uvedeny, je na vládě, aby tyto pochybnosti vyvrátila [srov. Othman (Abu Qatada), cit. výše, § 261].

V projednávaném případě spočívá argumentace stěžovatele výhradně na skutečnosti, že mu hrozí obligatorní trest odnětí svobody na doživotí bez možnosti podmíněného propuštění. Jak však poznamenal vrchní soud, rozhodnutí ve věci bude vydáno na základě soudního řízení, o kterém stěžovatel nenamítá, že by mělo být samo o sobě nespravedlivé (viz výše odst. 27). S ohledem na judikaturu soudu zmíněnou výše v odst. 63, Soud zejména shledává, že nic nenásvědčuje tomu, že by soud nebyl nezávislý nebo nestranný, že by stěžovateli bylo odmítnuto právo na právní zastoupení, bylo přehlíženo jeho právo na obhajobu, bylo by přihlíženo k výpovědím získaným mučením, nebo že by z jakýchkoli jiných důvodů hrozilo, že stěžovatelova práva na spravedlivý proces budou porušena.

Ve světle výše uvedených úvah Soud shledává, že skutečnosti projednávaného případu neodhalují, že by ve Spojených státech amerických mělo dojít k výraznému porušení práv stěžovatele zaručených čl. 6 Úmluvy.

Námítky stěžovatele založené na čl. 6 Úmluvy tedy musí prohlásit za nepřijatelné z důvodu jejich zjevné neopodstatněnosti v souladu s čl. 35 odst. 3 písm. a) Úmluvy.

Předběžné opatření

Na základě výše uvedených závěrů je namístě zrušit předběžné opatření ve smyslu čl. 39 Jednacího řádu Soudu.

VÝROK

Z těchto důvodů Soud

většinou prohlašuje námitky založené na čl. 3 Úmluvy za nepřijatelné;

jednomyslně prohlašuje námitky založené na čl. 6 Úmluvy za nepřijatelné.

(Zpracovali JUDr. Antonín Draštík a JUDr. Adrian Matúš)